

Det första kyrkobygget

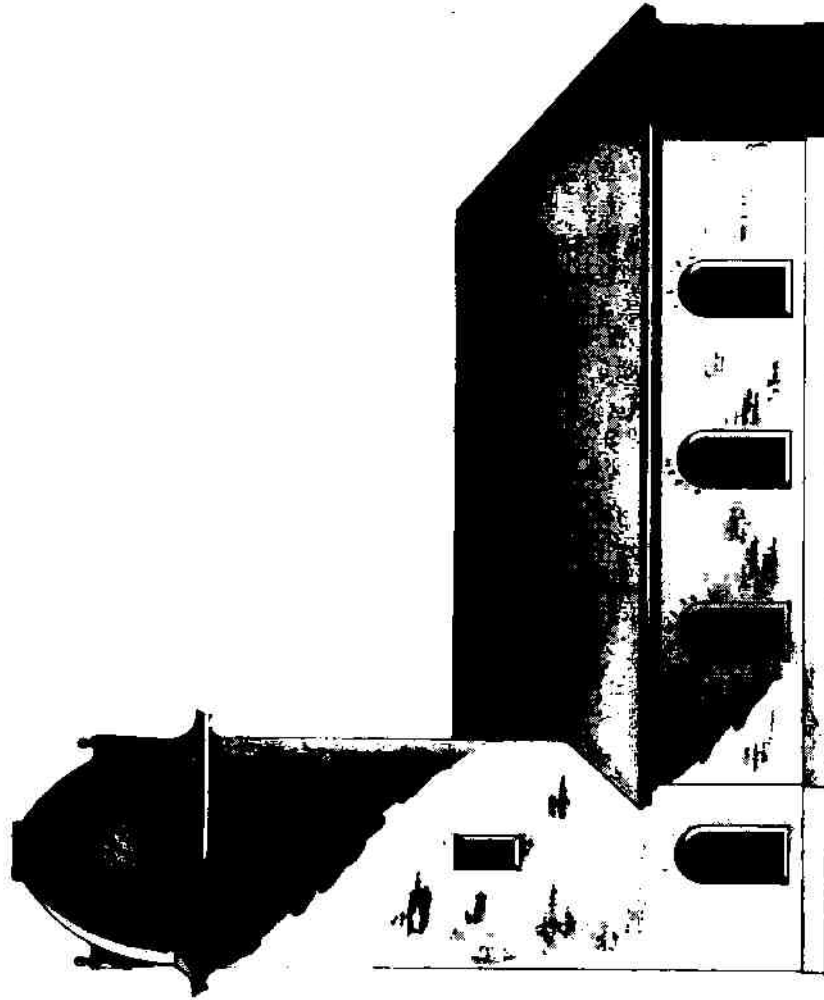
Sedan det i augusti månad år 1796 slutgiltigt bestämts att kapell skulle uppföras på Tenhållen, vidtogs förberedelser för den intensiva bygnadsverksamhet, som kom att pågå några år framåt. Tyvärr är uppgifterna därom i det närmaste obefintliga i motsats till prästgårdsbygget, där noggranna uppgifter finns bevarade i form av protokoll. Förmodligen har akter och protokoll om kapellbyggandet i likhet med en del andra protokoll skattat åt förgängelsen.

De stora linjerna kan dock skönjas, varför man utan att hänge sig åt fria fantasier kan våga sig på en rekonstruktion av det faktiska sakförhållandet.

Kapellet uppfördes på den stenbundna marken från Löftets kapell och österut och, liksom kyrkorna i allmänhet, i öst-västlig riktning. I min barndom fanns många grundstenar till kapellet kvar, och de sista togs bort för några år sedan, när gräsmatta anlades där.

Hur såg kapellet ut? För att besvara den frågan har man 1772 års ritning att tillgå, vilken finns på riksarkivet, och som jag tagit del av. Den är utförd av Kungl. Överintendentämbetet i Stockholm och har som överskrift »Dessin till Capell-Byggnad vid Björna by i Själevads socken av Angermanland». Andra källor är ett sockenstämmoprotokoll från år 1829 jämte kyrkoherde Sidners beskrivning av kapellets inre från år 1831. Kontentan av dessa bör ge ett rätt sannfärdigt svar på frågan.

1772 års ritning är av en stenkyrka, vilka var vanliga den tiden, men då kapellaget fått tillåtelse att i stället få uppföra den av trä, bör det vara rimligt anta, att de inre måtten blivit något större än vad ritningen anger. Jämför man måtten på ritningen med den nuvarande kyrkans, finner man, att de är jämförbara till såväl längd som bredd. Detta styrks även av att sockenmännen vid uppförandet av nuvarande kyrka uttryckte önskemål om att få den lika bred som kapellet för att kunna använda samma stenfet. Mer om detta i ett senare kapitel. Kyrkoherde Sidners uppgift om att kapellet hade 46 bänkar styrker också min uppfattning om storleken. Det var inget litet »fjällkapell» utan en kyrka byggd för framtiden med växande

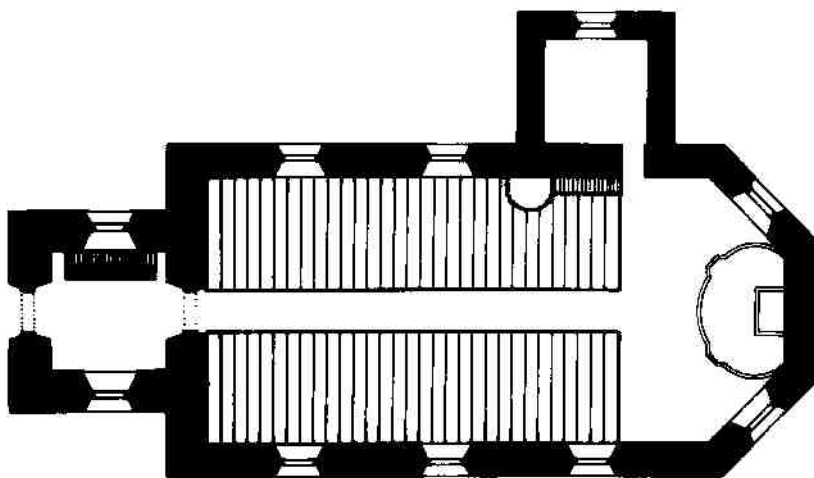

Exteriörbild av Björna första kapell. Vid uppförandet gjordes vissa ändringar, såsom att kapellet uppfördes i trä. Kyrktörr fanns på södra långsidan, liksom att fönster och torn troligen fick ett annat utförande.

befolkningsunderlag. Några av kyrkbänkarna var placerade på var sin sida om koret, liksom nu placerat vid östra gavelväggen. På västra gaveln fanns tornet, och sakristian var en utbyggnad på norra långväggen, varför likheten med den nuvarande kyrkan är slående. Enligt en protokollsanteckning från år 1829 fanns en kyrkdörr på södra långväggen, vilket var en avvikelse från ritningen. Den stora gången gick dock från koret mot dörren till tornfoten. Kyrkdörrens placering på långväggen är f. ö. mycket vanlig på äldre kyrkor.

Vissa friheter tog sig nog byggmästare och sockenmän, när konstruktion och praktiska omständigheter så påfordrade. Troligen var tornet ej heller kupolformat, som ritningen anger, utan hade nog fått en ur kostnadssynpunkt billigare utformning. En liknande ändring skedde vid den nuvarande kyrkans uppförande, ty där ändrades tornet från 8-kantig till 4-kantig form.

Angående det reglemente, som fastslog skyldigheten för församlingsmedlemmarna att delta i kyrkbygget både med material och dagsverken, så såg nog sockenmännen till att detta efterlevdes. Och följdes ej direktiven så kunde det gå som ett utslag från Själevads tingslag berättar om från år 1797. Dit hade kyrkovärden Olof Andersson i Björna å kapellagets vägnar instämt några åboar från Gettingstabodum, Svedje och Mörtsjön, vilka bevistade gudstjänsten

Planritning över det första kapellet. Utrymmet i kyrkan blev större, då väggarna gjordes av trä, ej av sten som å ritningen.

men ej deltog i kapellbygget. De försumliga dömdes till 24 skillings böter samt att inom en månad söka upp kapellpredikanten för att med honom träffa överenskommelse.

Alltnog – tillräckligt virke framfördes, och uppförandet av kapellet gick undan, ty när de egentliga byggnadsåren 1798–1799 var tillända, så stod templet färdigt enligt kyrkoherde Sidner. Anspänningen var stor för den lilla församlingen, då prästgård uppfördes samtidigt. Som timmermän i prästgårdsbygget deltog inga män från byarna Björna, Gide, Björnsjö, Leding och Uttersjön, varför man kan anta, att timmermän från dessa byar var engagerade i kapellbygget.

Byggmästaren hette H. Drake, och invigningen av kapellet ägde rum den 21 september år 1800. Det var förvisso en stor dag i den unga församlingens historia, när den nyuppsatta kyrkklockan kallade till invigningsgudstjänst!

Om de ekonomiska förutsättningarna hänvisas till ett särskilt kapitel.

Om de två kyrkklockorna berättar kyrkoherde Sidner följande: »Uti kyrkans torn finns tvenne klockor; den större om 2 skeppund 14 lispunds vikt har följande inskription:

På ena sidan: Överst Jehova, därunder ett krucifix samt längre ned:

När du hörer detta ljud
Skynda dig till Herren Gud
Uti Templet och hans kyrka
Där Du får för själen styrka
Att din Gud och herre tjäna
Själv vill han dig nåd förläna.

På andra sidan: En kungl. krona samt därunder:

Att till den högstes dyrkan sammankalla
Björna kapellförsamling
Blev denna klocka av 2 skeppund 14 lispunds vikt
År 1798
Då

Gustaf IV Adolf styrde riket
Eric Lindekrona var länets hövding
Doktor Eric Hesselgren stiftets biskop

Lagman J. H. Tideman domare i Angermanland
Magister Andreas Nenzén socknens pastor
Magister Jonas Caroli Genberg komminister
Abraham Själlander kapellets predikant
Olof Andersson i Björnsjö och Jan Jansson i Björna kyrkovårdar
Gjuten av Carl Jakob Lindeberg i Sundsvall.

Den mindre, helt liten, utan utsatt vikt, är skänkt av avlidne Prosten och kyrkoherden Magister Nenzén och har följande inskription runt omkring klockan: Denna klocka, gjuten i Sundsvall 1809, skall i Själevads prästgård till lekamlig spisning inkalla Kyrkoherdens Prostens och Filosofie Doktors Anders A. Nenzéns arbetsfolk, samt efter hans död åtfölja som lillklocka dess andelösa lekamen till Annexet Björna, i vars kyrkogård den kommer att undergå sin förvandling - Gjuten av Esaias Lindeberg.»